

پاسخ‌های امام رضا (ع) به چهل پرسش قرآنی

گروه پژوهشی دین و معارف زائر
اکرم‌دهقان، فاطمه آگهی، زینب آقاگلی‌زاده، لیناسادات حسینی

عنوان و نام پدیدآور: پاسخ‌های امام رضا (ع) به چهل پرسش فقهی، حقوقی، فلسفی و

معماری
مشخصات نشر: مشهد، به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۰۰ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۲-۲۴۱۹-۹-۹

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابخانه

موضوع: قرآن -- بررسی و شناخت

موضوع: علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۹۲۰۳ ق -- قرآن

موضوع: Ali ibn Musa, Imam VIII -- Koran

موضوع: Quran -- Surveys

موضوع: اسلام -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها

موضوع: Islam -- Catechisms

موضوع: زندگی مذهبی (اسلام)

موضوع: Religious life -- Islam

شناسه افزوده: به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)، پژوهشی دین و معارف زائر

شناسه افزوده: Behnashr Company (Astan Quds Razavi)

Publications)

رده‌بندی کنگره: BP۴۵/۳/۴ ۱۳۹۵

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳-۲۴۹۱

به نشر
انتشارات آستان
قدس رضوی

۱۹۹۷

پاسخ‌های ادم رضی به چهل پرسش قرآنی

مروه، روهش، دین و معارف زائر،

اکرم دهقان، فاطمه آگهی، زینب دلی‌زاده، لینا سادات حسینی

ویراستار: سید ابوالفضل مشهد

طراح: سید مصطفی درودی

صفحه‌آرا: این سید

چاپ: ۱۳۸۵

شمارگان: ۱۰۰۰

قطع: رقعی

جواب: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۲-۲۴۱۹-۹

حق چاپ محفوظ است.
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی: مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد، ص.ب. ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار: ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران: تلفن و دورنگار: ۸۸۹۶۵۹۸۲

نشانی اینترنتی: www.behnashr.com | پست الکترونیکی: publishing@behnashr.com

۹ پیشگفتار

۱۶ مقدمه

۲۱ بخش اول: عقیده و باورهایم

۱ امام رئوفم! عقیده و باورهایم چگونه باید باشد تا زندگی سعادت‌مندی را برایم رقم زند؟

۲۲ دژ مستحکم خدا در برابر عذاب چیست؟

۲۳ آیا شرط ورود به آن را دارم؟

۲۷ ایمان من بهشت‌هایی برای تشخیص راه هدایت کافی نیست؟

دلیل این است یا امر از جانب خداوند چیست؟

۳۱ در روز قیامت پاسخی چه سوالاتی هستم؟

۳۵ می‌خواهم بدانم مقصود خدا از کلمه (اهل بیت علیهم السلام) در سوره

مبارکه احزاب چه کسانی هستند؟

۴۰ مسلمان و مؤمن چه تفاوت‌هایی دارند؟

آیا می‌توانم هر مسلمانی را مؤمن بدانم؟

۴۴ وکیلی که امورم را کفایت کند کیست؟

۴۸ تولی و تبری در زندگی من، چه نقشی دارد؟

۵۳ بخش دوم: عمل و واکنش‌م

امام رئوفم! در زندگی فردی و اجتماعی‌ام چگونه عمل کنم تا رضایت خدا را جلب کنم؟

۵۴ فصل اول: اعمال فردی‌ام

چگونه می‌توانم در حیطه فردی سعادت‌م را تأمین کنم؟

۵۵ خودشناسی چه ضرورتی برایم دارد و میزان اهمیت آن در قرآن

تا چه حد است؟

۵۹ حسابرسی و سنجش اعمال (خودسنجی) چه اهمیتی در

زندگی‌ام دارد؟

۶۳ برنامه صحیح برای زندگی دنیا و آخرت‌م چیست؟

۶۷ چگونه از زمان خود در مسیر الهی به بهترین شکل بهره‌برداری کنم؟

- بهترین راه به دست آوردن علم چیست؟
- ۷۲ آیامی توانم بدون پرسش، دانشمند شده و علم خود را پرورش دهم؟
- اگر خداوند بی نیاز است، چرا باید او را عبادت کنم؟
- ۷۶ پرستیدن خدا چه سودی برایم دارد؟
- چرا باید دعا کنم؟
- ۸۰ دعا چه کار کردی دارد؛ مگر خداوند نیازهایم را نمی داند؟
- قرائت قرآن چه تأثیری در من دارد؟
- ۸۴ چه کنم تا زندگی ام آسان شود و خیر و برکت آن افزایش یابد؟
- آیا پاکی دل کافی نیست و حتماً باید نماز بخوانم؟
- ۸۸ مگر خدا به نماز من نیاز دارد؟
- چرا ۱۱ روزه بگیرم؟
- ۹۱ چرا به چه تأثیری بر من دارد؟
- چرا باید به حج بروم؟
- ۹۷ مگر خدا به حج چیست؟
- چرا هزینه حج رف رفیع نیاز فقیران نکنم؟
- چرا به جای درخواست مستقیم از خدا، حوائج مرا از ائمه علیهم السلام بخواهم؟
- ۱۰۱ چرا بر پیامبر پاکی ها و ابرایشان صلوات بفرستم؟
- ۱۰۵ صلوات به چه معناست؟
- ۱۰۹ چرا باید در مسائل خود با دیگران مشورت کنم؟
- آیا پیامبر و اهل بیت ایشان نیز با دیگران مشورت می کردند؟
- ۱۱۳ بهترین زمان برای آغاز فعالیت روزانه چیست؟
- ۱۱۷ از خداوند بخواهم که چه نوع رزقی را روزی من بدهد؟
- غذای من چه چیزی باشد تا به مرتبه بندگان برگزیده خداوند نزدیک شوم؟
- ۱۲۱ چه کنم تا قناعت پیشه باشم؟
- قناعت پیشگان چه خصوصیتی دارند؟
- ۱۲۵ انواع صبر چیست و چه جایگاهی در ساختار ایمان من دارد؟
- ۱۲۹ شکرگزاری من چگونه باشد تا خوشایند پروردگارم باشد؟
- حقیقت شکر چیست؟
- ۱۳۳ جایگاه تفریحات در زندگی ام چگونه است و مرز آن تا کجاست؟

۱۳۷ چگونه تندرست و سلامت باشم؟

۱۴۱ فصل دوم: اعمال اجتماعی ام

چگونه در حیطه ارتباطات اجتماعی زندگی سعادتمندانه‌ای را پایه‌ریزی کنم؟

۱۴۲ گفتار اول: خانواده ام

زندگی خانوادگی چگونه چطور خداپسندانه زندگی کنم؟

۴۳ چرا ازدواج کنم؟

ضرورت و دلایل تشکیل زندگی مشترک چیست؟

۱۴۷ خط قرمز اطاعت من از والدین کجاست؟

۱۵۱ فرزندی که موفق به گردن من دارد؟

۱۵۵ آیا درجه پروردگار من با پیوند با خویشاوندانم ارتباطی دارد؟

۱۶۰ گفتار دوم: جامعه ام

۱۶۱ با دیگران چگونه چطور خداپسندانه زندگی کنم؟

چرا باید به یتیمان توجه بیشتر داشته باشم؟

۱۶۵ عقبه در روز قیامت چیست؟

چگونه از آن بگذرم؟

۱۶۹ برادران دینی من چه حقوقی بر گردنم دارند؟

۱۷۳ با چه ویژگی‌های اخلاقی‌ای می‌توانم جزء بهترینندگان خدا باشم؟

۱۷۷ چرا امانت‌داری ملاک سنجش ایمانم است؟

۱۸۱ وفای به عهد نزد اهل بیت چه جایگاهی دارد؟

چگونه به عهدم وفا کنم؟

۱۸۵ دوستان ماندگار و دوستانی که در قیامت به دشمنم تبدیل می‌شوند؟

کسانی هستند؟

۱۸۹ چرا به خوبی‌ها دعوت و از بدی‌ها نهی کنم؟

۱۹۴ کتابنامه

پیشتاز

عناصر زندگی مدنیته را حاضر، حضور دین را در واقعیت زندگی سخت جلوه می‌دهد؛ به خصوص آنکه دین تنها به مقتضیات عصر کنونی به مردم عرضه نشده است. از سوی دیگر گاه دین داری امری دست نیافتنی نشان داده شده، حال آنکه طبق سخنان پیشوایان معصوم علیهم‌السلام دین اسلام شریعتی است. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرموده‌اند: «بِعَنِّي بِالْحَنِيفَةِ السَّهْلَةِ السَّمْحَةِ» یعنی خدا مرا بسریع‌ترین اسان و باگذشت مبعوث کرد» و این رسالتی است که بر دوش متخصصان هریک از حوزه‌های علوم اسلامی سنگینی کرده و آنان را موظف می‌گرداند تا در جهت رفع معضل یادشده به سام خرد می‌برداشته و آموزه‌های کتاب و سنت معصومان علیهم‌السلام را به زیبایی و هنرمندانه به مردم نشان دهند که اگر این مهم اتفاق افتد، مردم صادقانه پذیرفته و از آن تبعیت خواهند کرد و در نتیجه موجبات نشر و توسعه فرهنگ اسلامی فراهم خواهد شد. همان گونه که امام رضا علیه‌السلام فرموده‌اند: «فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۱ اگر مردم زیبایی سخنان ما را بدانند، حتماً تبعیت می‌کنند.

میان تأثیر پذیری از فرهنگ الهی و وحیانی و تقرب به خدا ارتباط مستقیمی وجود دارد.

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ترجمه کمره‌ای، ج ۵، ص ۴۹۴.

۲. ابن بابویه، عین اخبار الرضا علیه‌السلام، ج ۱، ص ۳۰۷.

عملکرد پیامبر ﷺ و امامان بزرگوار علیهم السلام به عنوان معارف اسلامی و تمدن و فرهنگ الهی، پایه و اساس انسانیت، مدنیت و عقلانیت اسلام است و منشأ تمام قواعد و احکام اسلام بر این سنت و بر قرآن مبتنی است و هر کس بدان ها بگردد، به انسانیت و عبودیت و بندگی خالص خداوند گرویده است.^۱

لذا با توجه به توضیحات فوق این طرح در نظر گرفته شده است تا نشان دهد که چگونه می‌توان حقیقت دین‌داری را در واقعیت نیز اجرا کرد و آموزه‌های عام و کلی را در قالب امور روزانه، امور جزئی و بخشی از فعالیت انسانی تبدیل کرد تا در نتیجه آن تعالیم دینی در همه عالی‌نهادها و مسائل مرتبط با حیات روزانه تسری یابد. بدین ترتیب برخلاف تصور غالب در اجتماع که این در بودن را سخت، دست‌نیافتنی و در حد یک آرمان دانسته و برای دین جایگاه متعالی و فوق‌العاده را رسم کرده‌اند، هر رفتار، گنش و فعالیت انسانی از خوراک، پوشاک و قدم زدن گرفته تا ورزش، کار و فعالیت اقتصادی و در یک کلام، زندگی روزمره انسان واجد محتوا و سمت و سوی دینی و الهی شود.

در همین راستا برخی از عوامل دین‌گریز را می‌توانیم به خستگی و کسالت، دل‌مردگی و ناامیدی، بی‌تفاوتی نسبت به زندگی خود و دیگران و... دانست. معتقدیم اگر برای هر یک از آن‌ها چاره‌ای اندیشیده نشود، از جمله آسیب‌ها و خطراتی هستند که به‌طور جدی جامعه اسلامی را تهدید خواهند کرد. رسالت این پژوهش آشنا شدن نسل جوان با قرآن از خلال پرداختن به میراث قرآنی رضوی و نمایاندن معارف ناب حضرت رضا (ع) در باب کلام الهی است؛ امری که ضرورت پرداختن به آن برای همگان روشن است.

دین اسلام نه تنها فردی و شخصی نیست، بلکه در تمامی قلمروهای زندگی بشری

دارای پیام و آموزه است و هر کس جامعیت آن را انکار کند، به تعبیر امام رضا علیه السلام دین را انکار کرده و کتاب خدا را رد کرده است.^۱ بنابراین اهداف مربوط شامل موارد زیر است:

۱. ارائه چهره‌ای همه‌جانبه و چندبعدی از اسلام؛

۲. انس و الفت با یکدیگر، بیشتر با خدا؛

۳. ایجاد تحول در سبک زندگی افراد جامعه اسلامی در سایه عمل به تعالیم الهی؛

۴. بالا بردن انگیزه و روحیه جمعی افراد جهت زندگی مجاهدانه در راه خدا؛

۵. ورود به عرصه مدیریت قرآن و احلال بیت علیه السلام به ویژه امام رضا علیه السلام در زندگی؛

۶. درک لذت عبادت؛

۷. عینی‌سازی فرهنگ اسلامی در عرصه زندگی و آشنایی با سبک زندگی اسلامی.

لطف و حکمت خداوند متعال همواره اقتضای آنست که آفریده خردمند و کریم خود، انسان را بی‌راه و راهبر رها نکند؛ از این رو در طول حیات بشریه تناسب‌ها و موقعیت‌ها، رسولانی برای راهنمایی او به صراط مستقیم الهی - که سرچشمه سعادت دنیا و آخرت است - فرستاده است. قرآن کریم، کلام الهی، کتاب هدایت و معجزه، حلال و حرام و جهانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است که در ابعاد مختلف اعتقادی، اخلاقی، تربیتی و ... برپا میل، مریه سعادت ابدی تجلی یافته است. رسول اکرم صلی الله علیه و آله اسلام را استوار ساخت و رسالت نبیین و تفسیر قرآن را به نیکوترین شیوه به انجام رساند و در گفتار و کردار، آئینه تمام‌نمای قرآن بود، اما پس از دوران محدود رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله نیاز بود تا پرچم این رسالت را شایستگان برگزیده که وارثان پیامبران و حاملان علم الهی‌اند، به دوش کشند. به موجب حدیث متواتر ثقلین، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله همین رسالت‌ها را به جانشینان خود، یعنی

عترت طاهرین علیهم السلام سپرده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: همانا من در میان شما دو ثقل (چیز سنگین) به جامی گذارم: کتاب خدا و عترتم که اهل بیت من هستند. همانا آن دو هرگز از یکدیگر جدا نشوند تا روزی که در کنار حوض بر من وارد شوند؛ مثل این دو، و آن حضرت صلی الله علیه و آله دو انگشت سیاه (و اشاره) خود را به هم چسبانید. در این هنگام جابر بن عبدالله انصاری برخاست و گفت: ای پیامبر خدا! عترت شما کیست؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: (عترت من) علی، حسن، حسین و اهل بیت از اولاد حسین علیه السلام تا روز قیامت هستند.^۱

واژه «ثقل» در لغت عرب به معنای هر چیز سنگین است و در مقابل هر چیز سبک به کار می‌رود. بنابراین هر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله قرآن و اهل بیت خود علیهم السلام را دو چیز سنگین نامیده است، به توجیه دارد.

اول: تمسک و عمل کردن به دستورهای قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام، کار بسیار دشواری است.

دوم: با توجه به اینکه در زبان عربی به هر چیزی نفیس و با اهمیت «ثقل» گفته می‌شود، قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام به خاطر ارزش و اهمیت بسیار و این؛ یعنی دو چیز نفیس و ارزشمند نامیده شده‌اند.^۲

سوم: برخی از دانشمندان «ثقل» را به معنای بار سفر گرفته و اظهار داشته‌اند، هر فردی که خواهان سعادت و رستگاری دنیوی و اخروی است، باید در این مسیر بار سنگین

۱. ابن بابویه: کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، باب ۲۲، ص ۲۳۳-۲۳۴.

۲. راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، ص ۱۷۲.

۳. فراهیدی، خلیل بن احمد، لسان العرب، ج ۲، ص ۱۱۴.

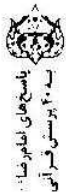
قرآن و عترت علیهم السلام را به دوش بکشد و بدین وسیله سعادت خود را تأمین نماید.

بر اساس آنچه در این حدیث متواتر آمده است، اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله همتای قرآن بوده و بین آن‌ها رابطه‌ای ناگسستنی تا روز قیامت وجود دارد. تمسک به هر یک بدون دیگری، مساوی با ترک هر دو ثقل است و دست‌یابی به دین کامل، تمسک به هر دو ثقل است. بدین ترتیب قرآن و عترت، عصاره نبوت و تداوم بخش رسالت‌اند که هدایت بشر را با قیامت تضمین می‌کنند.

قرآن در اندیشه، گفتار و کردار امام ابراهیم علیه السلام تجسم و عینیت تمام یافته است و سیره کریمانه و سخن حکیمانه آنان، مستقیم یا غیر مستقیم، تبیین‌گر کتاب الهی در ابعاد گوناگون آن است. این میراثی است که از میماندگان آن نبوت صلی الله علیه و آله وجود داشته تا به ششمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت، علی بن موسی الرضا علیه السلام رسید و آن امام، اثر کتاب الهی و تبیین‌گر راستین قرآن شد.^۱

بخش مهمی از گفتار و سیره حضرت رضا علیه السلام به شکل مستقیم یا غیر مستقیم به شرح، تبیین و عینیت بخشیدن کتاب خدا اختصاص دارد. گرچه هم‌اکنون کتاب با عنوان تفسیر امام رضا علیه السلام در اختیار نداریم و مطالب تفسیری حضرت، به‌طور پراکنده در نسخ شیعیه برخی منابع اهل سنت نقل شده است، اما بسیاری از روایات رسیده از ایشان به تفسیر تبیین آیات نورانی قرآن اختصاص دارد. این کتاب در قالب سؤالات و نکات کاربردی، به بیانات امام علی بن موسی الرضا علیه السلام در باب تفسیر قرآن کریم پرداخته است.

بنابر این ساختار و روش پژوهش و نیز معیارهای گزینش احادیث، روایات و داستان‌های مربوط به بخش، بدین شرح اساس و پایه تولید محتوای اثر شده است:

ساختار و روش پژوهش

روش‌شناسی این پژوهش با توصیف و تحلیل اسناد و مدارک کتابخانه‌ای (قرآنی، حدیثی، داستانی) انجام خواهد شد.

برای دست‌یابی به هدف پژوهش؛ یعنی آشنایی نوجوانان و جوانان با روایات تفسیری امام رضا (علیه السلام) در قالب منظومه قرآنی روایی؛ از میان انبوه ارزش‌های اخلاقی و تربیتی، آن دسته از موضوعات فرهنگی انتخاب شده‌اند که کارکردهای روزانه قوی‌تری دارند.

این موضوعات در حوزه‌های کلی بیان شده و سپس به موضوعات جزئی تبدیل شده‌اند. اینک منظره فرهنگی سبک زندگی شکل بگیرد. ابتدا مسائل در دو حوزه کلی فردی و اجتماعی مطرح می‌شود؛ بدین ترتیب که در حوزه زندگی فردی، ارتباط با خدا با ریزموضوعات عقیدتی مانند: قرآن، دعا، نماز، روزه و...؛ سلامتی جسم، مدیریت و کیفیت خوردن، مدیریت زمان، کسب علم و دانش، عدم اسراف، کسب و کار حلال؛ و در حوزه زندگی اجتماعی، کمک کردن به دیگران، امر به معروف و فروعنی، خوش اخلاقی، احترام به دیگران، نحوه تعامل با والدین و نزدیکان، ازدواج، ابراز محبت و... بیان می‌شود.

معادل‌سازی اجتماعی موضوعات: به‌جای پیش‌فرض «ای مذهب» حقیقت شرعیه الفاظ، از پیش‌فرض‌های اجتماعی آغاز شده و سعی بر آن بوده که به پیش‌فرض‌های مذهبی و حقیقت شرعی آن‌ها نزدیک شود. بنابراین به‌جای عناوین دارای بار مذهبی با عناوین اجتماعی وارد شده و در انتهای ارائه به معادل مذهبی آن اشاره شده است. در نتیجه مثلاً به‌جای موضوع «نماز» از عنوان معادل و عامیانه‌ای به نام «گفتگوی روزانه من با خدا» یاد شده است.

